

Самур

№ 1 (366) 2024-йисан 26-январь

Онлайн

1992-йисан январдилай акъатзава

Цийивилер

www.samuronline.com

СЕЧКИЙРИЗ

ГЪАЗУРВИЛЕР АКВАЗВА

2024-йисан 7-февралдиз чи республикада вахтунилай вилик Президент хкядай сечки-яр кыле фида. Сечкийрин Къилин Комиссияди «Цийи Азербайжан» партияди кандидатвал къалурнавай Илгъам Гъейдаран хва Алиев Азербайджан Республикадин Президентвиле кандидат къалурун тестикъарайдалай гуьгъуьниз мад ругуд касдин кандидатвал тестикъарна.

Эхиримжи гъилера Президент хкядай сечки-яр 2018-йисан апрелдин вацра кыле тухванай. А чъавуз гилан Президент Илгъам Алиева сечкичийрин 86,2 % къван сес къватна. Адаз 3,959 миллион инсанди сес ганай.

2016-йисан сентябрдиз Конституцияда дегишвилер авун патал референдум кыле тухванай ва уьлкведин Къилин Къанунда 29 дегишвал авунай. И дегишвилерикай сад президентвилин вахт артухарунихъ галаз алакьалу тир. Цийи дегишвилер къадайвал, президентвал 7 йисуз кыле тухудай ихтияр ганва. Гъавилай сечки-яр 2025-йисуз кыле фена къанзавай.

Са гафни авачиз, Президент Илгъам Алиеван регъбервилек кваз эхиримхи 20 йисуз Азербайжанди чъехи агалкъунар гъилик авуна. Чи уьлкведин экономика вилик фена, халкъдин яшайиш хъсанвилехъ дегиш хъана. Илгъам Алиев кыле аваз Азербайжанди Къарабагъ эрмени чапхунчийрикай азад авуна. Им чи Президентдин тарихдин метлеб авай лап чъехи агалкъун я. Исятда азад хъанвай чилер къвачел акьалдар хъийизва. Къарабагъдин шегъерарни хуьрер чкадиз хкун патал гзаф эцигунар ва абадвилер тухузва.

Республикада кыле тухузвай зурба эцигунри, абадвилери ва маса хийирлу крари, гъакъни Президентдин къецепатан сиясатди вири дуьньяда Азербайжандин нуфуз хкаж хъанвайди субутзава.

Алай вахтунда сечки-яр хъсандиз кыле тухун патал герек тир гъазурвилер аквазва. Сечкийриз гуьзчивал авун патал къецепатан уьлквейрин, гъакъни СНГ-дик экечнавай уьлквейрин векилриз эверда. Бязи къецепатан уьлквейра сечки-ярин пунктар тешкилда. Алатай сечки-яр хъиз, виликай къевзмай сечки-ярини Азербайжандин агъалийри мукъувай иштиракда.

СТІАЛ СУЛЕЙМАНАН ЙИС

Алай йис лезгийрин чъехи камалъгли, Дагъустандин сад лагъай халкъдин шаир, XX асирдин Гомер СтІал Сулейманан 155 йисан юбилейдин йис я. И вакъиадихъ авсиятда Дагъустан Республикадин гъукуматди талукъ къарар къабулнава. Вичин эсерар дуьньядин 100-елай гзаф чъалариз элкъуьрнавай СтІал Сулеймана лезги халкъ ва Дагъустан вири дуьньядиз сейли авуна.

Шаирдин яратмишунриз цъудралди машгъур шаирри ва кхъирагри лайихлу къимет ганва. Дагъустандин халкъдин шаир, вири дуьньядиз сейли Расул Гъамзатова адакай икІ кхенай: «Сулейманалди чи дагълар къакъан, гъуьл дерин хъанва. Ада масабур хъиз

илимдин университетар куьтягънач, уьмуьрдин университетар къелна. Ам лап хъсан кар чидай лежбер, къуьл ва чилин маса няметар гъасилдай устІар тир. Шаирвилин алакьунрин чъехи устадни хъана. За Сулейманан хайи чилиз икрамзава. Чаз Сулейман хътин инсан гайи квез баркалла».

Урусрин вири дуьндиз сейли кхъираг Михаил Шолохова лагъанай: «Лезги шииратдихъ гелкъевзвайбуру СтІал Сулейманан поэзиядин дувулар тайинарун, адан шииратдин чІал чирун патал чъехи тир къвалах тухвана къанзава...»

...СтІал Сулейман халкъди вичи арадиз гъанвай, Совет гъукуматдин береда чъехи гъуьрмет къазанмишнавай халисан халкъдин чъехи шаиррикай тир. Хайи

халкъдин мурадар, адан шадвилерни хажалатар шаирди гзаф эсерлу, цийи къалубдин мани – шиирриз элкъуьрнай».

1957-йисуз Бакудин киностудияди СтІал Сулейманан уьмуьрдин рекъиз ва яратмишунриз талукъарнавай «Мани икІ арадал къевзва» тІвар ганвай художественный фильм чІугуна. 1969-йисуз адан тІварцІихъ СССР-дин почтадин марка чапдай акъудна. Дагъустанда СтІал Сулейманан тІвар алай район ава. Эдебиятдин рекъай чъехи агалкъунар къазанмишай дагъустанвийриз СтІал Сулейманан тІварцІихъ галай премия гузва. Гъукуматдин Лезги Драмтеатрдал, Астрахандин са гимидал адан тІвар ала. Дуьньядин 30-далай гзаф шегъеррин куьчейриз шаирдин тІвар ганва.

Шаирдин яратмишунрин философияди, адан шииррин халкъ рахадай чІалаз мукъвавили, фикиррин деринвили вири гъейранарзава. Халкъдин ичтимаи дердер къелемдиз къачур, вичин уьмуьрдин эхирдалди гъахъсузвилерихъ галаз женг чІугур, аямдин татугайвилер винел акъудна айгъамралди русвагъ авур чъехи устаддин чІаларин къиметлувал гилан девирда генани артух хъанва. Адан сатира (ягъанатар), юмор (айгъамар) ва несигатар лугъуз тежедай къван метлебу ва таъсирлибур я.

Чи редакцияди СтІал Сулейманан йис тир алай йисуз шаирдикай ва адан яратмишунрикай газетдиз дагІана марагълу макъалаяр акъудда. Агъадихъ чна шаирдин къве шиир ва камаллу гафар гузва.

ЖЕГЪИЛ ШАИРРИЗ

Гъар шаирдин вичин буржи:
Дуьз гафар жагъурна къанда.
Юлдашарин чъехи-гъвечІи
Бейтерал юзурна къанда.

Мезни къанда чиз рахадай,
Гъам векил жен жуван патай,
Гъар са кардив вичив къадай
ЧІалар гъакІ туькьуьрна къанда.

Метлеб гзаф, гафар куьруь,
Михъибур жен, ири-ири,
Гъавурда юлдашар вири
Твадай, - гъакІ фикирна къанда.

Жув хъсан гъавурда гъатиз,
Дуьньядикай са затІ къатІиз,
Лазим гафар жува къватІиз,
Усалбур чукьурна къанда

Гагъ жеда лап четин гъалар,
И шаирриз къеви тІалар,
Жуваз герек тир а чІалар
Сад садак кукьурна къанда.

Са зерре къван айиб, хата
Титан герек жуван пата.
Заманада вуч аватІа
Ахтармишиз чирна къанда.

СтІал Сулейманан къилих:
Авай гаф тавун я чуьнуьх.
Гъар шаирди вичин ишигъ
Экв гуз гъакІ куькьуьрна къанда.

НУБАТСУЗ РАХАМИР

Мидякар жуваз такуна,
Вун масдан сивяй рахамир.
Нубатсуз тагъсиб чІугуна,
Ахмакъдан патай рахамир.

Дар рекъерай къвала-къвалахъ
Фимир, чІур жеда ви къвалах.
Чир тавуна гъахъни нагъахъ,
Гаф пара къевяй рахамир.

Зурзур ийиз на ви гъилер,
Ажудаз экъисиз вилер,
Туна чанда пара хъилер,
Юлдашдив мидя рахамир.

Вич жеда са кесиб лезги, -
Адакай вун жемир муьскуь.
Ай Сулейман Сталски,
Вунни акІ цавай рахамир.

КАМАЛЛУ ГАФАР

Дуст я лугъуз, куьгъне душман
Къамир, ви рикІ шад жедайд туш.

Вичихъ намус, ар авачиз,
Гъиле я пайгар авачиз,
Пагъливан яз тІвар авачиз,
Телдин винел къугъваз къанда.

Гъар гафуниз, гъар са ери
Аваз, лагъайбур я вири.

Чир жеч инсан акулалди,
Гафар зурбаз рахуналди.

Гъар гъи касди чІугваз жафа,
Анжах гъадаз дад гуда фа.

Я иеси къей керекул,
Вазни патрумдаш хъана хъи.

Гъар гъи касдихъ нагагъ чирвал
ХъайтІа, жеч гъич зарар, завал.

ЛЕЗГИ ПОЭЗИЯДИН МЯРЕКАТ

Алатай йисан 26-декабрдиз Магъачкъалада, тарихдин «Урусат – зи тарих» паркуна лезги шииратдин йикъаз талукъарнавай мярекат чи халкъдин сейли шаир, гьикаятчи, композитор, Бакуда лезги члалал акъатзавай «Самур» газетдин килин редактор, кинорежиссер, Азербайжан Республикадин медениятдин лайихлу къуллугъчи Седакъет Къайинбеган руш Керимовадин юбилейдин мярекат кьиле фена. Ам лезгийрин милли медениятдин федеральный дережадин автономиядин (ФЛНКА) «Милли кьвачел акъалдаруни» фондунин куьмекдалди арадиз гъанвай. Къейд ийин хьи, и юбилейдин няни 2023-йисуз лезги халкъдин медениятдин уьмуьрда кьиле феи кьетген вакъайрикай садаз элкьвена.

Лезги шииратдин йикъаз талукъарнавай мярекатдин килин игит Седакъет Керимова тиртлани, анал алатай йисуз юбилеяр къейд авур лезги халкъдин са шумуд шаир – Нуреддин Шерифов (140 йис), Хуьруьг Тагъир (130 йис), ШагъЭмир Мурадов (110 йис), Шихнесир Къафланов (100 йис), Сажидин Саидгъасанов (90 йис) ва Мердали Жалиловни (80 йис) риклел хкана. Абурун портретар залдин сегънеда туькьурнавай чехи баннердал акъуднавай. Га шаиррин шиирар Магъачкъаладин 11-гимназияда лезги члалан муаллим Индира Амахановади тарс гузвай аялрин са клеретди гзаф фасагъатдиз келна.

Межлис кьиле тухузвай Гуьллер Камиловадини Владик Батманова юбилейдин мярекат ачухун патал ФЛНКА-дин регъбер Васиф Гъасановаз сегънедиз эверна. Ада юбилярдив ва залда кватл хъанвайбурув миллетрин алакъайрин жигъетдай Россиядин Президентдин патав гвай Советдик квай Ариф Керимован патай тебрикдин гафар агакъарна.

Гуьгъунлай мярекатдиз атанвай гуьрметлу мугъманриз гаф гана. Абурун ара-

да Дагъустандин Халкъдин Собранидин депутат Имам Яралиев, РД-дин Ичтимаи палатадин кьил Азизбег Черкесов, РД-дин Гьукуматдин Председателдин заместитель Нариман Абдулмуталибов, РД-дин милли сиясатдин ва диндин крарин рекъай министр Энрик Муслимов, Россиядин халкъарин кваллин директордин месляти Тимур Мугъамедов, ДГПУ-дин професор Шайдабег Мирзоев, и царарин автор – Дагъустандин Кхъирагрин Кватлалдин секретарь ва лезги эдебиятдин хиле регъ-

бер, Дагъустандин халкъдин шаир Хуьруьг Тагъиран хва, таржумачи-шаир Максим Алимов ва масабур авай.

Мярекатдин мугъманрикай сад тир, Волгограддай и мярекатдиз атанвай Гьилал Аскерова вичин чехи буба, лезгийрин тварван авай шаир, Азербайжанда сифте яз лезги члалал газет арадал гъайи Нуреддин Шерифовакай кхъена чапдай акъуднавай ктабдикай ихтилатна. Седакъет Керимовадикай рахадайла, ада ам фадлай «Дагъустандин халкъдин шаир» твар гуниз лайихлу тирди къейдна ва РД-дин кхъирагрин Союздивай, республикадин гьукуматда квалахзавай чи халкъдин векилривай и месэла гьялуни карда куьмек гун тлалабна.

РФ-дин лайихлу артист, Дагъустандин

халкъдин артист, Стлал Сулейманан тварунихъ галай Лезги театрдин актер Абдуллагъ Гъабибова Седакъет Керимовадин «Лезгинкадал илига» шиир эсерлувилелди келна. Адахъ галаз санал сегънедиз экъечай Лезги театрдин директор Динара Эминовади милли театрдин коллективдин патай С.Керимовадиз юбилей мубаракна.

Мярекат гафарни макъамар С.Керимовадиз махсус тир манийри мадни гурлу авуна. Манияр тамамарайбурун арада Дагъустандин халкъдин артист Роза Максумова,

шииратдин багъда актурнавай къелемри, абурун цирери виниз тир бегъер тагана жедани? Зун члалахъ я хьи, чи эдебиятдиз атанвай жегъилрихъ зурба агалкъунар жеда...

С.Керимовадин «Чун лекъер я» шиирдикай мярекатдал гзафбуру чпин фикрар лагъана. Лекъ лагъайла, фикрдин цава азаддиз лув гузвай къуш къевезва. Амма шаирдин килин фикир инсан тек са къушрав гекъигун туш. Ина ихтилат кьилихрикай физва, лекърен къамат чи халкъдиз хас ярж, лишан я. Мисал яз, лиф – ислягвал, къур – кичевал, сикл – амалдарвал... Лекъ лагъайтла, къегъалвал я.

Фикир виридалайни гзаф шиирдин эхиримжи кьве царци желбзава: «Чун лекъер хъиз рекъин герек!» Келзавайда фагъумзава: лекъ гьикл рекъизва? Лекъ халис итим хъиз рекъизва, итим – халис лекъ хъиз.

Къейд ийин хьи, Седакъет Керимовадин юбилейдиз талукъарнавай мярекатар 27-декабрдиз Стлал Сулейманан районда давам хана. Къасумхуьрел, И.Тагъирован тварцихъ галай медениятдин дараматда шаирдин гуьрметдай чехи мярекат кьиле фена. Ана Стлал Сулейманан райондин кьил Саид Темирханова, ФЛНКА-дин кьил Васиф Гъсанова, чкадин администрациядин, интеллигенциядин векилри, шаирри, гьикаятчийри, муаллимри, милли эдебиятдал рикл алай ватангълийри иштиракна.

Мярекатдал рахайбуру Седакъет Керимовадин уьмуьрдин ва яратмишунрин рекъикай чпин фикрар лагъана, адан шиирар келна, манияр лагъана.

Максим АЛИМОВ,

Дагъустандин Кхъирагрин Кватлалдин секретарь ва лезги эдебиятдин хилей регъбер.

«Лезги газет», 2023-йисан 28-декабрь.

«ЛЕЗГИ ГАЗЕТДИН» РЕДАКЦИЯДА МУГЪМАНВИЛЕ

Магъачкъалада акъатзавай «Лезги газет» «Самур» газетдин квалдарриз бубадин квал хъиз клани я. Адал кьил члугун тавурла са вуч ятлани

квадараиди хъиз жеда чаз. Лезги халкъдин рикли ина ягъизва лугъуз жеда. Дагъустандин медениятда хъсанвилехъ кьиле физвай вакъайрикайни цийивилерикай гьар жуьредин шад хабарар ина ван жеда. Чи тварван авай къелемгълиярни и редакцияда гьалтда вал. Газетдин квалахдаррихъ галаз лезги члалакай марагълу

ихтилатрал илигун гьар гьилера чи рикляй жеда.

Рагъметлу Агъариза Саидов редактор тир члаварилай ик хъанва. Вуч хъсан я хьи, са береда чи газетдин чехи дуст тир и камалгълиди кутур баркаллу рехъ жегъил къелемгъли, шаир-журналист Мегъамед Ибрагъимова лайихлудаказ давамарзава. Бакудинни Магъачкъаладин журналистрин арада авай яратмишунрин муьгъ къвердавай генани мягъкемди жезва. Гъавилай завай и гьилерани коллектив такуна Бакудиз

хкъез хъанач.

Алатай йисан 26-декабрдиз Магъачкъалада кьиле феи зи юбилейдин мярекатда иштирак авун патал атанвай «Сувар» ансамблдин солистар Жавагъир Абдулова, Решад Ибрагъимов, Эльвина Гъейдарова ва Агъмед Къурбановни захъ галаз санал алай.

Пандемиядила гьуьгъуьниз редакцияда сифте яз хъайи зун инин акунри рикливай шадарна. Цийи кьилелай туькьурнавай кабинетрин салагъади, цларай куьрсарнавай чи этнографиядиз талукъ шикилри рикл ахъайзавай. Редакцияда арадиз гъанвай тарихдин музейди лагъайтла, захъ лувар кутуна.

Мугъманар хушдаказ къабулай газетдин килин редактор, Дагъустандин Журналистрин Кватлалдин кьил Мегъамед Ибрагъимовахъ ва адан заместитель Куругъли Ферзалиевахъ галаз редакцияда кьиле феи ихтилатар рикелай тефидайбур хъана. Вичихъ зурба алакъунар авай жегъил шаир-журналист Мегъамед Ибрагъимова газет кьвачел акъалдарун, адав генани гзаф келдайбур агудун патал ийизвай алахъунри, мектебра тухузвай члалаз талукъарнавай олимпиадайри, диктантри, интернетдай гузвай члалан тарсари, коллектив патал туькьурнавай къулайвилери чи рикл ачухарна. Редактордин эрчи гьил тир тварван авай къелемгъли Куругъли Ферзалиева ва коллективдин муькуь журналистрини адаз мукъувай куьмек гузва.

Газетдихъ икъван рикл кузвай къегъалралди а юкъуз чна мад гьилера дамагна.

Эхъ, эхиримжи вахтара Дагъустанда ва къеце патан уьлквейра лезги члал жегъил несилдиз кланарун, ам вилик тухун патал

«Лезги газетдин» редакцияди кьиле тухузвай квалахар руьгъ кутадайбур я.

Чун редакциядай гзаф савкъатар гваз хтана. Абурун чи къелемдин дустари эхиримжи вахтара лезги члалал чапдай акъуднавай ктабар я. Идалай чехи савкъат женни? Чна чка атунивай «Самурдин» келдайбур а ктабрихъ галаз танишарда.

С.КЕРИМОВА

ЧИ КІ Е Л Е Я Р

Дегь чавара чахь гьихтин Келеяр авай? Абуру чи халкъ гьикл хуьзвай? Садбуру лезгийрихь чехи ва мягкем Келеяр хьайидал вучиз шак гьизва? Са шумуд йис инлай вилик чи Келейрикай веревирдер авур филологиядин илимрин доктор, профессор Р.И.Гьайдарова икI кхьенва: «Лезгийрихь, малум тирвал, яракьдалди тадаракламишнавай дяведин чехи Келеяр хьайиди туш. Бязи чехи хуьрера кьаравулчи, хуьр хуьдай, лазим дуьшуьшра тадиз хуьруьнбур кIватIдай ва я азанар, минежатар ядай минараяр аваз хьана. Бязи хуьрера минараяр (месела, Хуьруьга) ва я абурун бинеяр амазма.

Дяведин келеяр лагьайтIа, абур Лезгистанда фарсари ва туьрквери яратмишна. Фарсари эцигайбурал «Келе» ва туьрквери эцигайбурал «келе» тIварар ала: Кайи Келе, Хенжел Келе (фарс), ЛукIар келе, Турпагь келе (туьрк) ва мсб.» (Р.И.Гьайдаров. **Лезги чIалан этимологиядиз гьахьун. Магьачкьала, 2005, ч. 33).**

Аквазвайвал, лезгийрикай рахадайла алимди анжах Кьиблепатан Дагьустандин лезгийр фикирда кьазва ва мисаларни гьабуроз талукьбур я. Кеферпатан Азербайжандин лезгийр, абурун хуьрера (месела, Уьнуьгьа) авай чехи Келейрин амуькьяр адан фикирдиз кьезвач. Кьвед лагьайди, эгер фарсари эцигайбуруз чна «Келе», туьрквери эцигайбуруз «келе» лагьанватIа, урусри эцигайбуруз (месела, Ахцегьа) «крепость» лугьун герек тир.

Гила тарихдиз вил вегьен ва чапхунчийри чи чилериз басрух гудалди чахь гьихтин Келеяр авайтIа килигин. Чи эрадин 224-йисуз Иранда Сасанан хтул, Папакан гьвечиIа хва I Ардашир тахтунал ацукьна ва ада и уьлкведа цIийи пачагьлугьдин – Сасанрин (тарихдин чешмейра Сасанияр хьиз кьалурнава) пачагьлугьдин бине кутуна. 387-йисуз фарсари чи са кьадар чилер, гьакIни Чур ва Кьевеар Келеяр кьуна. 457-йисуз Алулупандин пачагь II Вачеди Муьшкьурдин ва маса вилайтрин кьушунрин куьмекдалди чи Келеяр фарсаривай вахчуна. Кьуд йис алаатайла фарсар цIийи кьилелай гьалиб атана ва 461-йисуз абуру Алулупан пачагьлугь чукIурна Ирандин сергьятдин округдиз элкьуьрна. Ингье датIана кьиле фейи бунтари сасанриз секинвал ганач ва абуру Алулупан пачагьлугь арадиз хкана. III Вачаган (487-510 йй.) Алулупандин пачагь хьана (Килиг: Р.М. Магомедов. **История Дагестана. Махачкала, 1991, ч. 23-24).**

Аквазвайвал, гьеле V виш йисарал кьведалди фарсаривай чи чилер кьилий-кьилди кьаз хьаначир ва абуру ина Келеярни эцигначир. Абуру басрух гудайла анжах Кьиблепатан Дагьустандин чилерал са шумуд чехи Келе алай: Кьевеар, Чур, Алпан. Гуьгьуьнлай туьрквери вичиз Турпагь келе хьтин тIвар гайи Алпан шегьердихь галаз алакьалу яз А.Башкирова, Е.Пахомова ва М.Исакова кьиле тухвай ахтармишунрай малум хьайивал, 100 гектар кьван чилер кьазвай и шегьердихь кьакьан ва гьаркьуь Келедин цIар авай. Гьайиф хь, Р.И.Гьайдарова им туьрквери эцигай Келе хьиз кьелемдиз гузва. Ихьтин алимрин рикIел II асирда Клавдий Птолемя гайи малуматар хкиз кIанзава. Ада тукьIуьрай Алулупандин 29 шегьер-

дин сиягда Алпанди 11 лагьай чка кьазва (Килиг: Клавдий Птолемей. **Географическое руководство. Кн.V. гл. 2. Пер. В.В.Латышева. ВДИ, М., 1948, ч.11; Ган К.Ф. Известия древних греческих и римских писателей о Кавказе. Т. I-II, СМОМПК, 1884).**

Тарихдин чешмейрай малум жезвайвал, чи кьадим ва чехи Келейрикай сад Дагьустандин гилан СтIал Сулейманан райондин Вино СтIал ва Агьа СтIал хуьрерин арада хьайи Билисан Келе тир. Эвелдай шегьер хьайи и чка лезги сердер Билиса чи эрадин сифте килера кьванцин паруйра туна Келедиз элкьуьрнай. Гьавилай я гунривай, яни гьезеривай Билисан кьаз хьаначир. Чкадин агьалийри и шегьер-Келедиз чехи сердердин тIвар ганай. Билисандин тIвар бязи фарс чешмейра «Билисан» хьиз гьатнава. Арабри чи чилерал

гьужум авурла Билисан лезгийрин Лезган пачагьлугьдин (бязи араб тарихчийри адан тIвар ал-Лакз хьиз кьалурнава) кьилин шегьер тир.

739-йисуз арабрин сердер Марван ибн Мугьаммада 130 агьзур мислимдикай (мурман аскердикай) ибарат тир чехи кьушундив Билисан Келе элкьуьрна царце туна. Гьикьван гужар авунатIани, арабривай Келе кьаз хьанач. Лезги пачагь Арбисан (бязи чешмейра адан тIвар «Авиз» хьиз гьатнава) кьушунди чапхунчийрин аксина кьегьалвилелди женг чIугвазвай. Гьавилай араб тарихчийрикай Табариди кхьенвай: «Авиз муьтIуьгьариз кIанз арабрин сердер Марвана чехи кьушундин кьиле аваз адан Келедал вегьена. Сердерди Авизаз жаза гун патал вири жуьредин алахуьнар авуна. Амма Авиз авай Келе сакIани кьаз тахьай ада и Келедила гьил кьачуна, Самур дерадин агьалийриз дуван кьуна, уьлкве чукIурна ва Келе кьан патал са йисуз ина амуькьна» (Килиг: **Tabarys Nachrichten uber die Chararen. Berlin. 1913).**

Арабривай чи Ахцегь Келени кьаз хьаначир. Марваналай 17 йис вилик, яни 722-йисуз арабрин сердер Абу Убайд Жаррагьа лезгийр муьтIуьгьарун патал 60 агьзур аскердин кьиле аваз Ахцегьал вегьенвай. Чапхунчийри Ахцегь Келедиз вадра басрух ганай. Ягьунра 7 агьзур арабар гьелек хьанай. ГьакI ятIани абурувай Ахцегь кьаз хьаначир. Вучиз лагьайтIа Келе гзаф мягкемди тир ва адан агьалийрини кьегьалвилелди женг чIугунай.

Ихьтин делилар гзаф ава. Тарихдин чешмейри хьиз, археологиядин материалрини чахь чехи ва мягкем Келеяр хьайиди субутзава. Месела, Кьуба пата пуд чехи Келе хьанай. Сад лагьай Келе чи эрадал кьведалди I агьзур йисан сад лагьай паюна, кьвед лагьай Келе чи эрадин эвел

килера, пуд лагьай Келе чи эрадин XIII асирдиз арадал атанай (Килиг: Дж.А. Халилов, К.О.Кошкарлы, Р.Б.Аразова. **Археологические памятники Северо-Восточного Азербайджана. Баку, 1991, ч. 35-37).** Идалай гьейри Кьубадин чилерал гилан Хьимил хуьруьз мукьва Гаргар тIвар алай кьве Келе хьанай. Абуру лезгийрин гарг тайифади эцигай Келеяр тир. Сад лагьай Гаргар Келедин бине дагьдин ценерив гвай чкада, чехи тIулал кутунай. Кьвед лагьай Гаргар Келе Кьудял вацIун кьерехда, алгьай чкадал эцигнай. Археологиядин материалрай и Келе V асирда эцигнавайди малум жезва (Килиг: **Винидихь кьалурнавай чешме, ч. 39).**

Гьа инал чахь Келеяр хьайидал шак гьизвай ксарин рикIел хкиз кIанзава: Фарсарилай ва арабрилай гуьгьуьниз чи чилериз басрух гайи чапхунчийрини ина Келеяр эцигайди туш, акси яз, абуру Ахцегь Келе, Кард Келе, КIам Келе, Хенжел-Келе (ХенжалаКеле), ЦIахур Келе, Чирагь Келе, Лацар Келе, Келедхуьр, Тпигрин, Ричадин, Шимихуьруьн Келеяр, Уьнуьгь Келе ва чи маса Келеяр чукIурайди я. Тек са Тимурленган кьушунри чи цIуд кьван Келеяр ва 100-елай гзаф хуьрер чукIурнай.

Тарихдин чешмейра кьалурнавайвал, чапхунчийри Келеяр кьурла абурун тIварар дегишарзавай. Месела, сифте вичихь кьве вар хьайи ва чкадин халкьди вичел Кьевеар тIвар эцигай Келе кьурла фарсари адаз Дарбанд (Узел ворот) лагьана. Арабри адакай Баб ал-абваб (Варарин варар), монгол - татарри ва туьрквери Демир кьапы (Ракьун варар), гуржийри Дзгвис Кари (Гьуьлуьн варар) авуна. Амма Келедин варар кьвердавай пара хьуниз, тIварар дегиш хьуниз килиг табуна чкадин халкьди адаз виликан хьиз Кьевеар лагьана. Гьавилай 1286-йисуз Кьафкьаздиз атай Венециядай тир сиягьатчи Марко Полоди кхьенвай: «Чкадин халкьди ва РагькьечIдай патан географри Каспидин варариз «Кьевеар» лугьузва» (Килиг: **Путешествие в 1286 году по Татарии и другим странам востока венецианского дворянина Марко Поло, прозванного миллионером. С.-Петербург, 1873, ч. 15).**

ЧIалан ва тарихдин материалри субутзавайвал, «Келе» асул лезги гаф я ва адан фарс ва туьрк чIаларихь галаз са алакьани авач. Чна жуван «Лезги чIалар» монографияда (Баку, 2008) кьалурнавайвал, кьадим девирра чахь «Келе» тIвар алай 2 шегьер ва 18 хуьр хьанай. Идалай гьейри, лезгийрихь «Келет» тIвар алай 4 хуьр, 2 Келехуьр, Келе Куьре шегьер, Келед КIунтI, Келет Лацар тIварар ганвай хуьрерни авай. Кьуба пата «Келе» компонентди арадиз гьанвай Келет (Кьалажух), Келедуьз, Келе Худаг, ГуьндюзКеле, ПитишКеле, ГьасанКеле хьтин хуьрер алай вахтундани ава.

Бязи лезги хуьрерин агьалийри исятдани Кьубадиз Келе лугьузва. Им «келе» ваь, «шегьер» манада менфят кьачузвай гаф я. Дегь чавара лезгийри шегьердизни «Келе» лугьудай. КьирицI чIала амай «КIала» («шегьер») гафни идаз субут я.

КВЕЗ ЧИДАНИ?

ЧЕМПИОНАР ГЪАЗУРНАЙ

Вич Дагьустан Республикадин Мегьарамдхуьруьн райондай тир машгьур лезги спортсмен, Россиядин лай-

ихлу тренер Максим Абдулмежидова са шумуд йис инлай вилик сифте яз Москвадин Лосиноостровский райондин 12-нумрадин колледжда спортдин клуб кардик кутунай. Гуьгьуьнлай ам жегьилар сагьламвилеин ва ватанпересвилеин рекьйя тербия ийизвай меркездиз элкьуьрнай.

Машгьур лезгидин клубди 2012-йисал кьведалди залан атлетикадай 50-дав агакьна спортдин устIарар, 70-далай гзаф кандидатар гьазурнай. Адан клубдай Россиядин 17, Европадин 12, дуьньядин 6 чемпион акьатнай. Дуьньядин ва Европадин чемпионрикай 4 кас лезгийр я.

ТАРСАРИН КТАБ

ТIвар-ван авай лезги алим, хуьруьн майишатдин илимрин доктор, профессор Ю.Ибрагьимован илимдин кIвалахар Америкадин Садхьанвай Штатрин, Германиядин, Испаниядин, Франциядин, Венгриядин, Россиядин илимдин журналра чап хьанва.

Адан хипехьанвал вилик тухуникай кхьенвай тарсарин ктабдикай виликдай вири СССР-дин талукь институтра чирвилер кьачузвай. Узбек ва кьазах чIаларал чапдай акьуднавай адан цIийи тарсарин ктаб Узбекистандин ва Кьазахстандин хуьруьн майишатдин институтрин студентри Келзава.

ЧИАЛ ЧИРЗАВА

Америкадин Садхьанвай Штатрин Кефер Аризонадин Университетдин алмар махарик квай хьтин ажайиб

тукьIуьрун арадал гьиз алахьнава. Абуру гьазурзавай аппаратри гьайванрин ванер инсандин чIалаз элкьуьрдай мумкинвал гуда.

ЦIийи аппаратрин куьмекдалди инсанриз вини кьил 10 йисалай гьайванрин чIал чир жеда. Алимри лугьузвайвал, мукьвал йисара чун калин шикаятдин, асландин гьургьурдин, билбилдин маанийрин гьавурдани акада.

Гуьлхар ГУЬЛИЕВА

LAZLAR KİMDİR?

Bu sualı mənə tez-tez verirlər. “Lazlar kimdir? Lazlar və ləzgilər eyni xalqın müxtəlif adlarıdır?” – deyə soruşanlar da az deyil. Həmin sualları Azərbaycanda da, onun hüdudlarından uzaqlarda da dəfələrlə eşitmişəm. Bu yaxınlarda tanınmış bir türk jurnalisti də həmin sualları verəndə bu məsələyə aydınlıq gətirmək məqsədilə “Samur” qəzetində məqalə dərc etdirməyi qərara aldım.

Bir sıra tarixi məxəzlərdə, o cümlədən bəzi qədim italyan müəlliflərinin əsərlərində ləzgilər və lazlar səhvən eyni xalq kimi qələmə verilmişdir. Buna arxiyepiskop İoann de Qalonifontibusun, Plano Karpininin, Mişel Balarin tədqiqatlarında rast gəlmək olar. Mişel Balar bir əsərində “Dağıstan lazları”ndan bəhs edir, əslində isə ləzgilər haqqında məlumat verir.

Məşhur türk səyahətçisi Evliya Çələbi də ləzgilər haqqında məlumat verərkən onları “lazlar” adlandırmış, “laz” və “ləzgi” sözlərinin oxşarlığına görə bu iki xalqı qarışdırmışdır. Təəssüf ki, onun səhvini sonralar başqa tədqiqatçılar da davam etdirmişlər.

N.Marr gürcücə Çaneti adlanan lazların bölgəsinə svanların Lazan adını verdiklərini, bu adın La (bölgə adı) + zan (lazların qədim adı olan “tzan”, “tsan”, “çan”) sözlərindən yarandığını qeyd edir.

Lazlar tarixən Türkiyənin və Gürcüstanın ərazisində yaşamış qədim xalqdır. Türkiyədə yaşayan lazlar özlərini lazepe, Gürcüstanda yaşayanlar lazebi adlandırırlar. Öz tarixi vətənlərini Lazika, Lazeti, Çaneti adlandırırlar.

Qədim yunanlar lazların ölkəsini Kolxida adlandırırdılar. VI əsr Vizantiya müəllifi Aqafi Sxolastik yazır: “Lazlar qədimdə kolxi adlanırdılar, buna Fasis, Qafqaz və ətraf yerlərin sakinləri ilə tanış olan heç kəs şübhə edə bilməzdi”. Müəllif qeyd edir ki, antik dövr alimlərindən Herodotun, Ksenofontun, Strabonun və Ptolemeyin məlumatlarına əsasən bütün Qərbi Gürcüstan Kolxida adlandırılırdı və həmin ölkənin yaradılmasında kolxlar nə cür mühüm rol oynamışdırsa, tarixin sonrakı mərhələlərində eyni rolu lazlar oynamışlar. VI əsrin digər Vizantiya müəllifi İoann Lid isə yazır: “Kolxida bu gün ona görə Lazika adlanır ki, bu ölkədə rəhbər rolu lazlar oynayır”.

Məşhur yunan əsətirində “Arqo” adlı gəmi ilə Qara dənizə səfərə çıxan arqonavtlardan bəhs olunur. Onlara Yason rəhbərlik edirdi. Arqonavtlar Yunanıstandan oğurlanaraq Kolxida çarına bağışlanan sehrli qoyunun qızıl dərisini geri qaytarmalı idilər. Çoxlu sərgüzəştlərdən sonra onlar məqsədlərinə çatırlar. Bu işdə Yasona Kolxida çarının qızı sehrbaz Medeya kömək edir. Sonradan Yason Medeya ilə evlənir. Bu məşhur əsəti kolxlar, yəni lazlar haqqında geniş təsəvvür yaradır.

Lazların ölkəsi olan Lazistan Kolxida çarlığının tərkibində olmuşdur. Sonradan ölkəni idarə edənlər İran əleyhinə Vizantiya ilə ittifaq bağlayaraq onu pravoslav təriqətindən məhrum etdilər. Bir vaxtlar gürcü çarı Tamaranın qardaşı oğlu Aleksey Qara dəniz sahillərində Gürcüstandan Trabzona kimi uzanan bu ölkənin başında dururdu.

XVI əsrdə həmin əraziləri osmanlılar işğal edir. XVIII əsrin əvvəllərində Lazistan 11 dairəyə bölünür, yerli əhali arasından seçilən və “dərəbəy” adlanan başçılar tərəfindən idarə olunmağa başlayır. Dərəbəylər sultanın hakimiyyətini formal olaraq tanıyır, amma

dairələri istədikləri kimi idarə edirdilər. Osmanlılar burada öz canişinlərini yalnız 1820-ci ildə hakimiyyətə gətirirlər. XIX əsrdə Lazistanın böyük hissəsi Rusiya imperiyası tərəfindən işğal olunur.

1925-ci ildə lazların yaşadığı ərazini Türkiyə Respublikası ilə sovet Gürcüstanı öz aralarında bölüşdürür. Həmin vaxtdan Türkiyənin şimal-şərqində yerləşən Lazistan lazların vətəni kimi öz mövcudluğunu itirir və tarixin səhifəsinə çevrilir.

Etnosun nümayəndələrinin böyük əksəriyyəti Türkiyədə, əsasən də Rize vilayətinin Hopa, Arhavi və Borçka rayonlarında məskunlaşıb. Lazların bu bölgədəki ən böyük kəndi Topluca sayılır. Qədim adətlərinin və bu dilin dialektlərinin ən çox saxlandığı yerin Hopa olduğu deyilir. Bu xalqın nümayəndələri İstanbulda da yaşayırlar. Gürcüstanda lazlar Abxaziyada, eləcə də Batumi, Kobuleti və Zuqdidə şəhərlərində yaşayırlar. Sarpi, Kvariati, Qonio, Maxo və digər kəndlər lazların kəndləri kimi tanınır.

Qara dəniz sahillərində yaşamış lazlar tarixən yaxşı balıqçılar olublar. Ağac emalı sahəsində təcrübələri olduğundan özlərinin inşa etdikləri evlərdə yaşamışlar. Bundan başqa münbit torpaqlar və zəngin meşələr onlara əkinçilik və heyvandarlıqla məşğul olmağa imkan verib. Lazlar buğda, arpa, qarğıdalı, düyü yetişdirməkdə tanınmışlar. Təcrübəli dənizçilər olan lazlar əsrlər boyu dəniz ticarətinin inkişafında əhəmiyyətli rol oynamışlar. Onlar meşə məmulatları və dəridən hazırlanmış əşyalar satmaqla məşğul olmuşlar. Su və quru ticarət yollarının bu ərazidən keçməsi yerli əhalinin rifah halının

yaxşılaşmasına xidmət etmişdir.

Lazlar islam dinini Osmanlı imperiyasının tələbi ilə XVII əsrdə qəbul etmişlər. O vaxta kimi onlar pravoslav xristianlar idilər və Vizantiya missionerləri tərəfindən xaç suyuna salınmışdılar. Qədim zamanlarda isə onlar büt-pərəst olub ağaclara sitayiş etmişlər.

Hazırda Türkiyədə yaşayan lazların 85 faizi islamın süni təriqətinə itaət edir, qalan 15 faizi xristian ənənələrini saxlayıb. Gürcüstanda isə əksinə, lazların 80 faizi xristian, 20 faizi isə müsəlmandır.

Gürcülər lazları həm də “çanlar” adlandırırlar. Qədim dövrlərdə isə onların adı “kolxidahlılar” idi. Laz dili meqrel dilinə yaxındır, həmin dillə bərabər o, kartvel dil ailəsinin meqrel-zan (meqrel-çan) dil qrupunu əmələ gətirir. UNESCO-nun mütəxəssisləri laz dilini itməkdə olan dillərdən hesab edir. Xalqın öz əlifbası olmayıb, lazım gəldikdə yunan, gürcü və türk əlifbalarından istifadə edib.

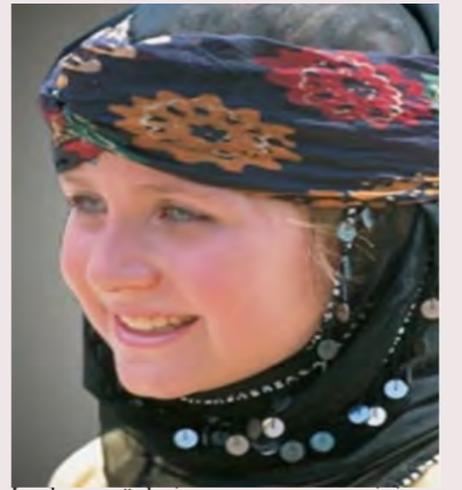
Alman linqvisti Volfqanq Foyerştayn lazların mədəniyyətini və laz dilinin xüsusiyyətlərini elmi şəkildə öyrənib. Onun apardığı tədqiqatlar nəticəsində əlifba yaradılıb və bir neçə dərslik çap olunub. Lakin Türkiyədə alimin tədqiqatları mənfi qarşılanıb. Onun əleyhinə cinayət işi açılıb,

alim ölkəni tərk etmək məcburiyyətində qalıb. Buna baxmayaraq, o, tədqiqatlarını Almaniyada da davam etdirib. Laz ziyalıları alimin fəaliyyətindən ruhlanaraq, yerli məktəblərdə ana dilinin tədris olunmasına nail olublar.

Acarıstanda da sovet dövründə laz əlifbasının yaradılması sahəsində müəyyən işlər görülüb, əlifba kitabı və bir neçə dərslik çap olunub. Batumi radiosu ilə laz dilində verilişlər yayımlanıb. İbtidai siniflərdə laz dili tədris olunub. Hazırda laz dilinin daşıyıcılarının böyük hissəsi doğma dildən uzaqlaşmaqdadır, assimilyasiya prosesi bu etnosdan da yan keçmir. Ana dili yalnız məişətdə və yaşlılar tərəfindən işlədilir.

Lazların milli geyimləri arasında qadınların şalvar üstündən geyindikləri açıq rəngli uzun, gen köynəklər əsas yer tuturdu. Köynəyin üstündən mütləq dolaylıq bağlanır və al-əlvan rənglərdən olan önlük taxılırdı. Ənənəvi laz geyiminin mühüm ünsürlərindən biri keşan yaylığı sayılırdı. Bu pambıq şalla qadınlar başlarını və çiyinlərini örtürdülər. Hazırda laz qadınlarının qoruyub saxladığıları yeganə milli geyim keşandır.

Lazların özlərinə məxsus musiqi və rəqs ənənələri var. Onların geniş istifadə etdikləri musiqi alətləri kamança və zurna sayılır. Bundan başqa tülüm aləti də geniş yayılıb. Rəqsləri düz xətt üzrə və ya dairəvi düzülüşlü adamlar tərəfindən dinamik şəkildə ifa olunur. Gürcüstanda lazların milli rəqsə olan “Lazuri” məşhurdur. Cəldliyinə və itiliyinə görə çox zaman onu “Lezginka” ilə qarışdırırlar.

Laz soyadları adətən *-şi, iya, -en* və ya *oğlu* sonluqları ilə bitir. Məsələn, Abdulzeşi, Qvadzabiya, Olen. Türkiyədə yaşayan müasir lazlar adətən “oğlu” sonluğunu atırlar. Məsələn, Kuroğlunu Kur ilə əvəz edirlər.

Lazlar keçmiş SSRİ respublikalarında da yaşayıblar. Onların çoxu 1920-ci ildə Türkiyəyə və Orta Asiya respublikalarına köçüb. Böyük Vətən müharibəsi illərində lazlar da bir sıra xalqlar kimi deportasiyaya məruz qaldılar.

1945-ci ildə tanınmış laz yazıçısı və ictimai xadimi

Məhəmməd Vanlışı bununla bağlı Lavrenti Beriyaya müraciət edir və lazların səhvən köçürüldüyünü bildirir. Nəticədə bəraət qazanan lazların əksəriyyəti öz dədə-baba yurdlarına qayıdır.

Lazların müasir dövrdə ən tanınmış nümayəndəsi Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan sayılır. Onun əcdadları Lazistandandır. Gürcüstanda isə bundan əvvəlki ombudsman Georgi Tuquşi laz idi.

Lazların mədəniyyətinin qorunub saxlanması məqsədi ilə Gürcüstanda beynəlxalq mədəniyyət mərkəzi yaradılıb, “Kolxa” radiosu laz dilində verilişlər yayımlayır. Türkiyədə də bu cür mədəniyyət mərkəzi fəaliyyət göstərir. Gürcüstanla Türkiyə arasında 1992-ci ildən bəri davam edən vizasız rejim hər iki ölkədə yaşayan lazlara öz qohum-əqrabaları ilə görüşməyə imkan verir.

Azərbaycan Respublikasının Tovuz rayonunun Qəribli kənd inzibati ərazi dairəsində Lazılar kəndi mövcuddur.

BİR QƏZETİN TARİXİ

VİDA SÖZÜ

■ Qarşımızda bir qəzet var. Saralmış səhifələrindəki məqalələr onun ötən əsrdə keçdiyi çətin və şərəfli yoldan, xalqın kəşmə-kəşli həyatından xəbər verir. Yüz il öncə işıq üzü

Bayrağı ordeni ilə təltif olundu.

1953-cü ilin iyulundan bu mətbu orqan "Azərbaycan kənd təsərrüfatı" adı ilə fəaliyyətini davam etdirdi. Adlı-sanlı pambıq ustalarını, üzümçüləri, bağbanları, mexanizatorları üzə çıxaran, onların qabaqcıl təcrübəsini yayan "Azərbaycan kənd təsərrüfatı" 1960-cı ilin avqust ayından Azərbaycan KP MK-nın kütləvi qəzeti olmaqla "Sovet kəndi" adı ilə çıxmaya başladı. Öz zəhməti

görəndə qarşısına Azərbaycan kəndinin dirçəldilməsi uğrunda mübarizə aparmaq vəzifəsini qoymuşdu. Çətin sınaqlardan çıxaraq zəhmət adamlarının dostuna, məsləhətçisinə, yaxın köməkçisinə çevrilmişdi. Azərbaycanda elə bir kənd yox idi ki, orada oxucusu olmasın.

Əldən-ələ gəzirdi qəzet. Hər evə bahar nəfəsi, torpaq ətri, bərəkət ilgimi gətirirdi.

Oxuculara sevinc bəxş edir, həqiqətdən xəbər verirdi, onları doğma el-obanı abadlaşdırmağa, kənd təsərrüfatını inkişaf etdirməklə ölkəni çörəkli Vətənə çevirməyə səsləyirdi. Sadə kəndlinin güzəranı, qayğıları boylanırdı onun səhifələrindən. Təkcə kənd adamları deyil,

şəhərlilər də həvəslə alırdı bu qəzeti. Çünki kənd həyatını işıqlandırmaqla yanaşı, insan mənəviyyatından, cəmiyyətdə həllini tapmayan məsələlərdən də yazırdı. Zəhmətdən yayınanları, haqqı, ədaləti tapdalayanları tənqid atəsinə tuturdu. Kəsəri vardı. Belə qəzet idi "Sovet kəndi".

Azərbaycan kəndinin salnaməsi idi bu mətbu orqan. Sələflərinin yolunu davam etdirirdi. İlk sələfi 1923-cü ilin iyunun 16-da Bakıda çıxan "Kəndçi qəzetəsi" idi. Mətbuatımızın banisi Həsən bəy Zərdəbinin "Əkinçi" qəzetinin ənənələrinə sadıq olan qəzet 1924-cü ilin dekabrından "Kəndli qəzetəsi" adı ilə çıxmaya başladı. 1932-ci ilin fevralında adını dəyişdirib "Azərbaycan kolxozçusu" qoydular. Elə həmin ilin oktyabrında kollektiv təbliğatçı, təşviqatçı və təşkilatçı kimi fərqləndiyinə görə qəzet Qırmızı Əmək

ilə şöhrət qazanan iki dəfə Sosialist Əməyi Qəhrəmanları Bəsti Bağirovanı, Şamama Həsənovanı, Sosialist Əməyi Qəhrəmanları Qızqayıt Həsənovanı, Həsən Kərimovu, respublikamızda qızlar arasında maşınla pambıq yığımının pioneri Sevil Qaziyevanı və başqa əmək bahadirlərini bütün ölkə "Sovet kəndi"nin səhifələrindən tanıdı.

Qəzet pambıq yetişdirən respublikaların sosializm yarışının təşəbbüsçülərindən biri oldu. Tənqidi çıxışları ilə kənd tikintilərinə, uşaq və qocalar evlərinin qaydaya salınmasına təkən verdi. Kəndli müxbirlərin yazılarına səhifələrində səxavətlə yer ayıran, əlinə yenicə qələm almış onlarca gənci jurnalist, şair, yazıçı kimi yetişdirən məktəb idi bu qəzet. Hər il respublikamızın kolxoz və sovxozlarının

bədən tərbiyəsi kollektivləri arasında "Sovet kəndi"nin "Sünbül" kuboku uğrunda futbol yarışları keçirilərdi. Neçə-neçə belə gözəl ənənələri var idi qəzetin.

"Sovet kəndi" adı ilə çıxanda qəzet özünün ilk sayının baş məqaləsində yazmışdı: "Sovet kəndi ona nail olacaqdır ki, qəzetdə dərc edilən yazılarda sadə adamların ürək döyüntüləri eşidilsin". Həqiqətən də 31 il qəzetin səhifələrində sadə adamların ürək döyüntüləri eşidildi. Lakin sonra bu döyüntülər kəsildi. Sovet hökuməti dağıldı və qəzetin böhranı başladı. "Bərəkət" və "Həyat" adları ilə Respublika Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin orqanı kimi fəaliyyətini davam etdirsə də, ömrü uzun olmadı. Nazirlik onu maliyyələşdirməkdən imtina etdi. Beləliklə, kənd həyatının aynası olan bir qəzet fəaliyyətini dayandırdı. Halbuki

Sovet dövrünün mətbu orqanlarından olan "Kommunist" indi "Xalq qəzeti" adı ilə, "Bakinskiy raboçiy" və "Вышка" öz köhnə adları ilə fəaliyyətlərini davam etdirir. "Sovet kəndi"nin adı dəyişdirilsə də, ona axıradək sahib çıxan olmadı. Yaşasaydı, ötən il onun 100 illiyi qeyd ediləcəkdi. Təəssüf...

Bu tarixi təsadüfən xatırlamadıq. "Samur"un əməkdaşları vaxtilə "Sovet kəndi" qəzeti redaksiyasında işləyib və burada kəsərlə qələm sahibləri kimi tanınıb. Onlarla çiyin-çiyinə qəzetdə məşhur jurnalistlər, şair və yazıçılar da çalışıb. Nə etməli? Ata yurdunu unutmaq çətin olduğu kimi, uzun illər çalışdığımız, zəngin tarixə və ənənələrə malik "Sovet kəndi"ni də unutmaq çətindir...

"SAMUR"

■ Gülnisə Ağakışiyeva haqqında çox eşitmişdim. Ömrünü gənc nəslin təlim-tərbiyəsinə həsr edən, 45 il fasiləsiz doğma kəndi Digahdakı orta məktəbdə rus dili və ədəbiyyatı fənnindən dərs deyən bu savadlı müəllimin həmkarları və şagirdləri arasındakı nüfuzundan mənə ürək dolusu danışmışdılar.

Ötən il Qusarda Qubanın bu ziyalisindən söz düşəndə ailəvi dostumuz Teyfur Heybətov mənə onunla tanış etmək istədiyini bildirdi. "Siz Gülnisə müəlliməni yaxından tanımalıyıq", - dedi. Bir neçə gündən sonra Teyfur böyük bacı kimi dərin hörmətini saxladığı bu qadınla mənə Qusarda görüşürdüm.

Hələ də həmin görüşü xatırlayıram. Yanvarın qarlı şaxtılı günlərindən biri idi. Qarı yarı-yarı yeriyir, Gülnisə müəllimənin dadlı-duzlu söhbətlərinə qulaq asırdım. Ləzgi, Azərbaycan və rus dillərində səlis danışan bu qadının bir-birindən maraqlı söhbətlərinə başımız elə qarışmışdı ki, vaxtın necə keçməsinə xəbərimiz olmamışdı. Mənə ən çox heyran edən onun geniş mütaliyəyə malik olması idi. Etiraf edirəm ki, mən bu zəngin dünyagörüşlü, nurlu insandan gözəl təəssüratlarla ayrılmışdım. Hərdən zəngləşib bir-birimizdən hal-əhval tuturduq.

Bu yaxınlarda Gülnisə müəllimənin ölüm xəbərini eşidəndə çox sarsıldım. Amma düşündüm ki, belə elcanlı, təəssübkeş, savadlı və nüfuzlu insanlar həyatdan köçsələr də, xoş xatirələri ürəklərdə yaşayır. Allah rəhmət eləsin!

S.KƏRİMOVA

BİZİM "OBRAZOVANNI"LAR

Mənim bir rəfiqim var, özü də müsəlmandır, amma mənə görəndə rus dilindən savayı özgə dildə danışmaz. Məsələn, söhbətimiz bu cür olur: mən onu görəndə deyirəm:

- Hardan gəlirsən?

O mənə belə cavab verir:

- Я хадил на почту.

Deyirəm:

- Dünən niyə bizə gəlmədin?

Cavab verir:

- К нам пришли гости.

Deyirəm:

- Yaxşı, qonaqlar gedəndən sonra gələydin!

Cavab verir:

- Нет, уже было поздно.

Deyirəm:

- Söz verirsən ki, sabah gələsən, bir az söhbət edək?

Cavab verir:

- Пастараюсь, но слово не даю.

Deyirəm:

- Xudahafiz!

Cavab verir:

- До свидания!

Amma dostumun bir şeydən xəbəri yoxdur: xəbəri yoxdur ki, mən də rusca bir az danışa bilirəm!..

Axırı bir gün dostumdan soruşdum:

- Mən ölüm, mənə sözün doğrusunu de görüm, sən ki, otuz səkkiz il müsəlman içində tərbiyə tapıbsan, xəta olmadı ki, bir az rusca oxudun? Nə səbəbə sən mən ilə heç müsəlmanca danışmaq istəmirsən?

Yoldaşım mənə rus dilində cavab verir:

Слушай, как-то стыдно когда образованный человек по-татарски говорит!.. (yəni obrazovannının müsəlmanca danışmağı eybdir!).

Çox sağ ol, rəfiqim, mən bunu bilmirdim!..

Deyirlər ki, həmin mənim rəfiqim rus şkolunda oxuyan vaxt bir gün anasına deyib:

- Ана! Пажалуйста, мənə bir şey сварит

elə! (yəni bişir!).

Anası cavab verir:

- Bala, nə dedin?

Rəfiqim cavab verir:

- Ox, ox! Siz heç bir zad qanmırsınız!

Mən deyirəm: bir zad bişir. .

- Bala, nə bişirəm?

- Чорт его знает!.. Yadımdan çıxıb...

Yumru olur, əti döyüb salırlar çölməyə, ya qazana... Bir cür adı var...

- Bala, küftə deyirsən?

- Hə... hə... qofta, qofta!

"Molla Nəsrəddin", 4 aprel, 1906, N 2. İmzasız.

КВАРЦИН НУР

Тамила ХУРШИДОВА

КВАРЦИН НУР

Багъавилиз килигначир Къубадин,
РикI акъудна къапар авай базардин,
Заз квайни-квай квар къачунай бубади,
Вичи лагъай къимет гана заргардиз.

Вахтар фена, яд са къадар авахъна,
Свасвилин квар куьгъне хъана пас къуна.
А виликан нур амачир, хкахъна,
Налугъуди, пашман тир ам яс къуна.

«ИкI тадач ам», – жува жував икъарна,
Михъна за квар секуьл сумбатI жагъурна.
Мукъвал-мукъвал за и саягъ тикрарна,
За алемдиз зи кварцин нур къалурна.

Рахаз хъана, а кварцин нур эх тежез:
«Дишегълидин квез я ихътин кIвалахар,
Гъар камуна яхулвидиз мугъман жез,
Къеле ганвай кварцел ийиз дамахар?»

Ван тахъай гаф хъанач мад зи япариз.
Бед фитнейрин таъсирдик рикI тIар хъана.

Тамила Хуршидова 1983-йисан 15-апрелдиз Ахъегъ райондин Ухулрин хуьре Саидан хизанда дидедиз хъана. 1986-йисуз абурун хизан Мегъарамдхуьруьн райондин Цийи хуьруьз куьч хъана. Ина руш юкъван мектебдиз фена, ам 2000-йисуз акъалтIарна. Аял чIавалай шишар теснифунал рикI алай рушаз кIелунар давамардай мумкинвал хъанач. Алай вахтунда пуд аялдин диде, кIвалин кайвани тир ам Бут-Къаз-майрал яшамши жезва.

Тамила Хуршидовадин шишар ва куьруь гъикаяяр «Лезги газетда», «Самур» ва «Кард» журналра чап хъанва. Адан шишар 2019-йисуз уртах «Илгъамдин булахар» ктабда гъатна. 2022-йисуз, жегъил шаирдин сифтегъан ктаб «Кварцин нур» тIвар алаз чапдай акъатна.

Лугъуза за булахдаллай папариз:
– Яхулви туш, жув жуван устIар хъана.

БУЛАХДИЗ

Руш тир чIавуз юрта хъана рехъ гагаз,
Гагъ ракъини, гагъ азиди хъвехъ гагаз.
Булах – багъна, ана маса кар авай
Яргъарилай заз килигиз, яр авай.

Свас хъайлани къариди зун, пIирел хъиз
Рекъе твадай, хийир-дуьа мецел гъиз.
Варцелди къван атана квар вугудай,
«Ирид хчин диде хъуй вун!» – лугъудай.

БачIах руш туш, я свасни туш дамахдин,
Кайвани яз яцIа авай кIвалахдин,
Киф чуьнуьхна кыл кутIунна бишмедал,
Къе атанва зун «Булахдин» чешмедал.

Зи азизбур, за квез салам лугъуза,
Эбеди яз дуствилин гъил вугуза.
Заз дуьа це, заз верги це, заз цIай це,
Куь камалдин хазинадай заз пай це.

ДАГЪУСТАНДАЙ КХЪИЗВА...

АВАДАН ЖЕЗВА

Дагъларин ценерив гвай Хив район эхиримжи йисара абад ва авадан жезва. Ина гзаф хийирлу кIвалахар киле физва. Газ агакънавай хуьрерин къадар къвердавай пара хуни инсанар шадарзава. Районда рекъер гуьнгъуна хтуниз къетIен фикир гузва. Хуьрера девирдив къадай цийи мектебар эцигзава. ЦинитIа, Къванцига, Ляхла, Цийи Фригъа ва маса хуьрера цийи мектебар кардик кутунва.

Райондин сергъатра са шумуд цийи муьгъ эцигнава. Гила агъалияр гъа са вахтунда куьгънебурухъни гелкъевезва, абур гъилияй вегъез тазвач. Куьгъне муькъвер гъам архитектурадин имаратар хъиз хуьн, гъамни инсанри менфят къачун патал арадиз хъизва.

КЪУЛАЙВИЛЕР ТУЬКЪУРНАВА

Вириниз сейли лезги олигарх ва меценат Сулейман Керимова вичин бубадин хайи ватандин – Дагъустандин Докъузпара райондин Кара Куьре (Келе Куьре) хуьруьн X-XI виш йисарин къадим мискIин цIай къуна кайила ина цийи мискIин эцигун къетIнай. Ада куьруь вахтунда хуьре вичин къимет 3 миллион доллар тир гзаф иер мискIин эцигиз туна.

Гъа са вахтунда меценатди хуьре ял ядай къулай чка, ким туькIурна. Хуьре авай ижтимаи ва гъукуматдин вири дараматар цийи килелай эцигиз туна. Меценатдин къайгъударвилин нетижа яз цин чIехи гъамбарханаяр эцигна, вири хуьруьнбурун кIвалериз хъвадай цин гунгарар тухванва. Хъсан патахъ киле физвай ихътин дегишвилер ва къулайвилер акваз патаравай жегъилар хуьруьз хкъевезва.

КЪАДИМ КХЪИНАР

Дербент шегъердин Керим Мамедбегован тIварцIихъ галай куьчеда чилин кIвалахар киле тухудайла техника къадим къванцин цIак галуьнава. Фялейри кIвалах акъвазарна алимриз хабар ганва.

Шегъердин къванцин вараривай 7 метр къван яргъа тир чкадай, 4 метр дериндай винел къадим кхъинар алай плитаяр жагъанва. Алимри гиман ийизвайвал, плитайрал алайди куфидин кхъинар я. Къве къванцел «Аллагъ» ва «Мугъаммад» гафар кхъенва.

Алимри лугъузвайвал, арабрин куфи кхъинар виридалайни четиндиз кIелиз жедай кхъинар я. Ам ачухарун патал цийи технологиядикай менфят къачуна кIанзава. Пешекаррин фикирдалди, кхъинар Дербентдихъ галаз алакьалу я ва ада шегъердикай цийи делилар винел акъуддай мумкинвал гуда.

Тамила БЕКЕРОВА,
Дербент шегъер

ДУЬНЬЯЯД КРАР

ЧИЛИН КIАНЕ ЯД

Алимриз чилин кIане, 700 километр къван деринда цин гзаф игътиятар авайди чир хъанва. И игътиятар Дуьньядин океандин ятарылай пудра пара я. Цийи делилрай аквазвайвал, чи планетада яд Ракъинин системадин вилик финин лап фад алуькьай вахтара арадал атана.

Делилри гъакIни ихътин фикирдал гъизва: чилин кIаник икъван цин игътиятар хъаначиртIа, миллиард йисара Дуьньядин океандин ятар гъа са къайдада амуькьачир. Деринра авай ятар винел акъатайтIа, чи планетадал кьилляй-кьилди яд акъалтда.

КЪУРЪАН ЖАГЪАНВА

Англияда 1309 йис инлай вилик гъилин хатIаралди кхъенвай Къуръан жагъанва. Ктабдай аквазвайвал, ам куьчарнавай кас Мегъамед пайгъамбардихъ галаз таниш тир. И гъилин хатIарин ктаб 1920-йисуз Бирменгемдин университетдин ктабха-

надиз ганвайди Иракъдай тир тарихчи Алфонс Минкъан я.

Гъа са вахтунда Германиядин Тюбинген университетдин ктабханадай Къуръандин гъилин хатIаралди кхъенвай мад са къадим фрагмент жагъанва. Пешекарри лугъузвайвал, и гъилин хатIарин ктаб 632-йисуз куьчарнавайди я.

ГАФАРДАЙ РОБОТ

Урусатдин алимри пенсицияр паталди гафардай цийи робот туькIурнава. Адаз «Ихтилатчи» тIвар ганва. Цийи роботди куьзуьбурухъ галаз гъавадикай, къуншийрикай, жегъилрикай, сиясатдикай, са гафуналди, вири месэлайрикай ихтилатзава. Адакъ гъакIни мани лугъудай, шиир кIелдай, хкетар рахадай алакьунар ава. Адавай ша-

гъмат, тIама ва домино къугъваз жезва. Жувахъ галаз тухуз регъят хуьрай лугъуз робот туп хъиз раснава.

КЪИЛИН МЕФТИ БАРБАТIЗАВА

Америкадин Садхъанвай Штатрин Кьиблепатан Калифорниядин Университетдин алимар гзаф йисара чпи тухвай тежрибайрикай ихътин нетижадал атанва: рикIиз такIан инсандихъ галаз акахъуни, адакъ галаз рахуни инсандин килин мефти барбатIзава. Ихътин инсанривай гъикъван яргъаз хъайитIа, гъакъван хъсан я.

Алимри лугъузвайвал, рикIиз такIан инсан агатайла гъам чахъ хъел акатзава, гъамни чи бейнидин кIвалах яваш жезва. Ада гъакIни чи сагъламвал чIурзава.

ЧIУЛАВ ТИЕКВЕНАР

Космосдин мад са сир винел акъатнава. Алимри лугъузвайвал, цава авай чIулав

тIеквенар маса галактикайриз физвай рекъер я къван. Анра генани вилик фенвай цивилизацияр ава.

Алимрин фикирдалди, а галактикайрай чи планетадиз атун патал миллион йис герекзава. Чилинвийриз лагъайтIа, гилан техникадин куьмекдалди анриз фин патал 10 миллион йис вахт герек я.

КЪУЬЗУЬБУРУН ИХТИЯРАР

Китайдин Гъукуматди куьгъне адетар хуьн патал къанун къабулнава. «Куьзуьбурун ихтиярар хуьникай» тIвар ганвай и къанунди чпин яшар 60-далай алатнавай инсанрин ихтиярар хуьз куьмек гузва.

Къарардив къадайвал, гъар са касди яшар 60-далай виниз тир чпин диде-бубайрал фад-фад кыл чIугуна кIанзава.

“САМУР ДИН” МЕКТЕБ

Хъана къван, хъанач къван са къузек. Адан къуншидал чпихъ вад аял авай са хизан яшамш жезвай. Хизандин къил тир Муъгъутла са карни тийиз, тлуърлуър ягъиз югъ акъудай. Адан кагъулвили тек са вичин хизан ваъ, гъакни вири хуърънбур члалал гъанвай. Къуншири чълдиз къвалахиз фидайла адазни эвердай: «Я Муъгъутл, вун къвезачни? Хъутлуъз вуч нервал я вуна?» Муъгъутлан лагъйтла, я руфун, я къил тладай, яни адаз «мажал жедачир». Къвалахиз къан хъайилани я пер хадай, я кутла. Марф къвайила адан къвалин вилик пад хурхада жедай. Вичин къвалин къавук члутхвар кутаз шумудра эгечайтлани а кар зуракъдиз тунай. Вад аял гъаз кат-галтудга авай папа вуч лагъйтлани, «са герендила ийида» лугъудай итимди.

Муъгъутлан кагъулвал акваз куъзек хъел акатзавай. Садр ада тарцин къаник агалтнавай Муъгъутлав агатна жузуна:

- Вун начагъ я тахуй?

- Ваъ, за ял ягъизва.

Къузек члалал атана:

- Яда, ваз ви папан язух къвезачни?

Къвалахдалди чандивай хъанва хъи ам. Жувни са кардив эгечл.

Муъгъутла адаз вичин дерт ахъайна:

- Гъикдатлани чидач, заз къвалахиз къанзава, анжах саклани жезвач. Заз ни ятлани запабарнавай хъинди я.

Къузек хъуърън акатнатлани ада вич хвена:

- Аквар гъаларай, гъа вуна лагъйвал я. Кичле жемир, запабни алудиз жезвайди я.

Муъгъутлаз хвеш хъана:

- Гена вун зи члалахъ хъайиди, завай жуван дерт садазни лугъуз жезвачир.

Къузек секинди лагъана:

- За ваз ви запаб гъикл алуддатла чирда.

- Рикливайни?

- Эхъ, за ваз чирда, анжах вуна и сир садазни лагъана къандач.

- Архайин хъухъ, зай гаф акъатдач.

- Акл ятла, хурушум хъайила са сини иситла гъаз, садазни таквадайвал хуърън пелел алай куъгъне регъвел вач. Ана ваз пад ханвай члехи са канду аквада. Адан къене са циб ава. Ципли-

на са чарчел запаб алудун патал вучна къанзава кхъенва. Гъана кхъенвайвал ая. Ахпа кандудин сив къевирна иситла гъадан винел тур, - лагъана къузек.

Няних итим регъвел фена. Къузек лагъйвал кандуда са циб авай. Адан къене гъевчи са чарчел кхъенвай: «Салай цуд ведре къван къватла жуван къвалин вилик чуклур. Пуд юкъуз садазни рахан тавуна салаз пер ягъ. Перни жуванди хъурай. И кар авуртла, ви запабдин са пай алатда».

Ина лугъузвайвал ийин къан, гъикл жедатла килигин», - фикирна итимди.

Муъгъутл къвализ хъфинни къузек атун сад хъана. Иситла авай сини акурла ада вичин спелриз звер гана: «Закай

ЗАПАБ АЛУДНА МАХ

ваз, вакайни заз хийир акурай, чан халудин Муъгъутл».

Муъгъутл чарчел кхъенвайбурун акл чалахъ хъанвай хъи, цуд ведре къван акъудна вичин къвалин вилик чуклурна.

Касди къвалахиз акур адан паб пагъ атлана амай. Варарин сив мад марф къвайила хурхада гъатдач лугъуз хвешизвай адаз.

- Пер гъинва? - жузуна Муъгъубалиди папавай.

- Адан тум ханва.

Муъгъубалиди са гафни талана перциз цийи тум расна, ахпа салаз фена.

Эгечна ам пер ягъаз. Къвалахиз-къвалахиз ада фикирзавай: «Запабдин таъсир алатзавай хъинди я. Тахъйтла зун гъинай, пер ягъун гъинай?!» Регъвел фена цийи чар къелиз къанз тади къачузвай ада.

Папав мад са сини иситла чраз туна Муъгъутла.

- Икъван иситла вутлава вуна? - мягъ-

тел хъана дишегъли.

- Ам тлуърла захъ къуват акатзава, - жаваб гана касди. Паб хвешила иситла чран патал цун къвализ гъахъна.

Няних мадни регъвел фена итим. И гъилера циплина авай чарчел кхъенвай: «Гъеж тавуна, жува пер ягъанвай чкада цан цуз. И кар авуртла запаб алатуниз са камни мукъвал жед вун».

Иситла кандудал туна хтана Муъгъутл къвализ. Экуънахъ вири ксанмаз ада вичи пер ягъанвай чкада къул цана. Ахпа «Фена члутхвар къавук акалин», - лагъана фикирна. Члутхвар кудунни марфади вегъин сад хъана. Ахвайш хъана касдиз, вучиз лагъйтла, чилиз тухдалди яд жезвай.

Пуд лагъй гъилера регъвел атайла адаз цийи чар жагъана. Ана кхъенвай: «Хъран къвалин ханвай цал цийи къилелай эхциг. Гъадалди ви запаб алатда».

Абурун хъран къвалин са цал уцъвена шумуд варз тир. Чпин хърак фу чраз тежез адан кайвани къуншидин хърак фидай. Касди хъран къвалин цал эхцигиз акурла папав хвеш хъана: «Заз ибур ахварай аквазватла?» - фикирна ада.

Кар къилиз акъудай Муъгъубали няних мад са сини иситла гъаз регъвел фена. Канду ахъайна килигайла адаз чар жагъанач. Гъа и члавуз къенез къузек гъахъна:

- Гъикл хъанва, ви рангар къекъифнава хъи, Муъгъубали, - лагъана ада.

Сифте яз адаз Муъгъутл ваъ, Муъгъубали лугъузвай и къузек адан риклиз акъван чими хъанвай хъи!

- Гъикл хъурай къван? - лагъана ичли циб къалурна ада.

- Ви запаб алатнава, чан хва, - лагъана хуърена къузек.

- Я жал? - рикляй хвеш хъана Муъгъубалидиз.

- Ви запабдин твар къелинвал тир, адан дарманни къвалах, - лагъана къузек вичин спелриз звер гана фена.

Муъгъубалиди лагъйтла, вичин багъда хилер хана физвай тарарал алай ичер атлуникай фикирзавай. Адан гъилерик къвал акатнавай, къвалахиз къанзавай.

АЗИЗРИН Севда

Рикиел хуъх!

Лезги члала сая существительниярь туклуър хуунин са шумуд рехъ ава. Абурун къуд жуъреда арадиз къвезава:

а) суффиксин куъмекдалди:

- **а** - : хъурца, къантла, ампа ;

- **лаг**: гъаргъалаг, фарфалаг, хевелаг, перпилаг ;

- **ак**, - **ек**: цларак, къузек, бицлек ;

- **ал**: къватлал, туплал, куклвал ;

- **ац**: рагъвац, ктлац, клулац, къамац ;

- **бан**: нехирбан, рамагбан, саларбан, вакларбан ;

- **вал**: итимвал, чирвал, къегъалвал, иервал, хъсанвал ;

- **ви**: къубави, кцларви, ахцегъви, гиливи, хуърънви ;

- **хъан**: хипехъан, тлапхъан, гъурчехъан, маргъухъан ;

- **чи**: багъманчи, чархачи, далдамчи ;

б) префиксин куъмекдалди: бейтериф, бейчара ;

в) члалан маса паяр существительнийриз элкъуруналди: дагълу, къамай ;

г) мана чара хъуналди: варз, къелем, аялар, къин, ярагъ, тлуън.

- **Вал** суффиксдин куъмекдалди туклуър хъанвай вири существительнийрин ва гъакни са гъижадин ван, кал, кац, къван, къан, къвач гафарин гъафвилин къадардин форма - **ер** эхирди арадиз гъида: *чирвал - чирвилер; ван - ванер; кал - калер; кац - кацер; къван - къванер; къвал - къвалер; къвач - къвачер.*

Лабиал сес къалурдай в гъарф къай гафунин къатл маса цларциз акъудайла, а гъарф вичелай вилик къай гъарфунихъай галуддач. Месела: *ле - къвер (лекъ-вер ваъ), муъ-къвер (муъ-къ-вер ваъ).*

ЦИЙИ ДЕЛИЛАР

Юкъван виш йисара, X-XII асирра яшамш хъайи къуд машгур лезги алимдикай - Юсуф бин ал-Гъусейн ибн Давуд Абу Йакъуб ал-Баби ал-Лезгидикай, Мегъамед ад-Дербенди ал-Лезгидикай, Абу Уьмер Усман ибн ал-Мусаддад ибн Агъмед ад-Дербенди ал-Лезгидикай ва Гъаким ибн Ибрагъим ибн Гъаким ал-Лезги ал-Хунлуки ад-Дербендикикай цийи делилар винел акъатнава. Абурун гъакъндай малуматар Йемендин архиврай жагъанва.

Делилрай малум жезвайвал, малуматар туклуърнавайди XVIII виш йисан эхирра Дагъустанда хъайи машгур йеменви алим аш-Шавкани я. Ада суфийрин надир энциклопедиядин гафаргандин автор тир Мегъамед ад-Дербенди ал-Лезгидикай ва адан эсиррикай гъаф гъейранвилелди кхъенва.

ВАТАНЭГЪЛИЙРИКАЙ ИХТИЛАТАР

И мукъвара Магъачкъаладин «Мавел» чапханада басма хъанвай «Баркаллу лезгийр» тварганвай вичин ктабда Дагъустандин тварван авай лезги журналист Куругъли Ферзалиева къисметди чеб ватандай яргъариз акъуднавай лез-

ЦИЙИ КТАБ

гийрикай ихтилатзава. Россиядин чара чара регионра, къецепатан ульквейра яшамшзаватлани чпин ватанпересвални виклгъвал датлана хуъзвай чи ватанэглийрикай адан ве-

ревирдер марагълубур я. «Лезги газетда» «Чи ватанэглияр - гъар сана» рубрикадик кваз акъаттай макъалаяр хушдаказ къабулай къелдайбур Куругъли Ферзалиеван цийи ктабдивни рикл алаз эгечлдайдан члалахъ я чун.

«NAKAM ARZULAR» TƏQDİM OLUNDU

Ötən ilin dekabrın 25-də Qusar şəhərindəki Heydər Əliyev mərkəzində yerli müəllif Nurlan Ağabəyovun şəxsi vəsaiti ilə ərsəyə gətirdiyi "Nakam arzular" bədii filminin təqdimatı keçirilmişdir. Rayon ziyalıların və gənclərin iştirakı ilə keçən tədbir maraqla qarşılanmışdır.

Qarabağ müharibəsinin iştirakçısı, filmin ssenari müəllifi və prodüseri olan N.Ağabəyovun tədbirə qusarlı qaziləri, şəhid ailələrinin nümayəndələrini dəvət etməsi ictimaiyyət tərəfindən razılıqla qarşılanmışdır. Yeni nəslin vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə olunmasına xidmət edən 1 saat 20 dəqiqəlik bu film gəncləri narkomaniyaya, spirtli içkilərə aludəçiliyə, ümumiyyətlə zərərli vərdişlərə yox deməyə səsləyir. Quruluşçu rejissor baş rolun ifaçısı, xaçmazlı aktrisa Könül Məmmədovadır. Filmin çəkilişlərinə Qusar, Quba və Xaçmaz rayonlarından həvəskar aktyorlar cəlb olunmuşdur. Çəkilişlər Qusar rayonunda aparılmışdır. Filmə tamaşa edən qusarlılar müəllifə öz razılıqlarını bildirmişlər.

Qeyd edək ki, filmin ssenari müəllifi Nurlan Ağabəyov "Nakam arzular" bədii filminə görə "Simurq" mükafatına layiq görülmüşdür. Mükafat ona Bakıda təqdim olunmuşdur.

ГАФАРГАН

Акач	– дагъдин лиф
Алачарпан	– жив кваз кьва-дай марф
Алпи	– кьисмет
Ашри	– азаб
Атлар	– сергьят
Бацлу	– гьвечи гам
Бургьа	– мягькем
Буфа	– кутлуннавай цулер
Гацум	– лал
Гьек	– клей
Дангу	– гитІ
Икьи	– жими тушир
Ицли	– кьез квай
Канда	– пис
Кенек	– кІерецрин сорт
Клампи	– турп
Кьух	– кьецил кьвал
Кьаткьа	– амалдар
Кьунчи	– гьвечи рафт
КІацІ	– тоннель
КІиисар	– кьенсидин ширин цилер
Легь	– кьамиш
Леме	– шулу
Ментеш	– кьайдасуз
Мерф	– туьрездин кьил
ПикІ	– кІарасдин кьаб
Рекьед тар	– тутун тар
Ресед	– дуьзвал, кьайда

НАШ ЧЕМПИОН

Абасов Амир Халид оглы родился в 2008 году в городе Невинномысск Ставропольского края Российской Федерации. Родители Амира родом из села Пирал, Гусарского района.

В 2014 году семья переехала в Баку. Когда мальчику исполнилось 8 лет отец отдал его в секцию бокса, ведь Амир с самого раннего возраста проявлял интерес к этому виду спорта. Сначала он занимал места в детской возрастной категории.

После очередной победы, Амир был принят в Азербайджанскую Федерацию Бокса. И уже в июне 2022-го года он впервые стал Чемпионом Республики Азербайджан в своей весовой категории.

Совсем недавно, 14-го января 2024-го года, Амир получил звание двукратного Чемпиона Республики в своей весовой категории. Мы очень им гордимся и желаем ему новых достижений и больших побед!

«САМУР»

ДЕМ ПРОШЕЛ НА УРА

14 января в «Zuğulba Saray» в Баку с большим размахом прошел вечер лезгинской музыки и танцев - Дем.

Несмотря на суровые погодные условия зал был полон гостей, желающих весело провести время.

Приветственное попурри под живое звучание Лезгинки - так Дем открывали участники ансамбля «Сувар», а руководитель ансамбля Зафир Наджафов приветствовал всех присутствующих в зале.

Среди выступавших перед публикой был глава лезгинского культурного центра «Самур» Имран Рзаев, отметивший важность проведения таких вечеров культуры.

В этот вечер звучала разная «Лезгинка». Благодаря прекрасному, высокопрофессиональному союзу музыкантов ансамбля «Сувар» и приглашенных из оркестра легендарной «Лезгинки» из Махачкалы артистов Казбека Караева и Саида Омарова музыка лилась и струилась, погружая

участников Дема в волшебный мир кавказских танцев.

Для гостей свои хиты исполнили Джавахир Абдулова, Эльвина Гейдарова, Бахруз Гаджибеков, прозвучали любимые народ-

ные мотивы. Со специальной программой выступил и девичий состав ансамбля «Сувар».

Не обошлось и без конкурсов и викторин, где победителям были вручены и

памятные сувениры

- лезгинские национальные папахи и носки «куьлугтар» ручной работы, книги на родном языке.

Ведущие - очаровательная Джавахир Абдулова и импозантный Ильгар Гулиев постарались сделать вечер поистине незабываемым. Гости угощали любимыми блюдами лезгинской национальной кухни - цклан, шаклыкля, иситла.

Почетным гостем вечера был мастер своего дела, хореограф государственного ансамбля «Лезгинка» неподражаемый Назир Идрисов.

Слушать музыку прекрасно, танцевать же под живое звучание — совершенно непередаваемое удовольствие! Так описывали гости свои эмоции в конце вечера.

Мирвари ШИХОВА

Baş redaktor
Sədaqət KƏRİMOVA
www.samuronline.com
sedagetkerimova@gmail.com

✓ **Экв гун патал кана кІанда.**
✓ **КІанивал кьалура, тІакІанвал чьунуьх.**
✓ **Вахтуни вири кІвалахар чирда.**

Ünvan: AZ 1073 Bakı,
Mətbuat prospekti,
"Azərbaycan" nəşriyyatı,
3-cü mərtəbə, 101-ci otaq.
055-530-10-05